

Ár 2013, föstudaginn 8. febrúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 148/2012**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 31. ágúst 2012, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 29. ágúst 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 5. september 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 25. október 2012. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 20. nóvember 2012, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 5. desember 2012. Óskað var eftir viðbótargögnum frá varnaraðila, sem skilað var til nefndarinnar 1. febrúar 2013.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 25. janúar og 8. febrúar 2013.

II.

Málsatvik.

Þann 1. september 2008 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 3.550.000, gefið út af A til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF skv. skuldabréfinu. Sóknaraðili og B tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu, en strikað hefur verið yfir forprentað nafn C. Staðfestu sóknaraðili og B með undirskriftum sínum að hafa kynnt sér efni skuldabréfsins og að þeir gerðu sér grein fyrir í hverju ábyrgð þeirra væri fölgin og töldu hana samrýmast greiðslugetu sinni. Jafnframt höfðu þeir kynnt sér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni gildandi samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Þann 1. september 2008 var skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga X“ undirritað. Greiðandi að láni að fjárhæð kr. 3.550.000 var tiltekin A og ábyrgðarmenn B, C og sóknaraðili. Strikað hefur verið yfir forprentað nafn C í undirskriftarkafla. Ekki kom fram á skjalinu hvernig láninu yrði ráðstafað eða hver niðurstaða greiðslumats væri. Hins vegar staðfestu ábyrgðarmenn með undirritun sinni að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Í liðnum

greiðslumat var spurning um hvort ábyrgðarmenn óskuðu eftir að greiðslugeta greiðanda yrði metin, en jafnframt tekið fram að greiðslumat færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærri en kr. 1.000.000. B setti upphafsstafi sína í reit en hakaði ekki við hvort hann óskaði eða óskaði ekki eftir að greiðslumat færi fram. Þá hakaði hann við að greiðslumat hefði verið séð. Sóknaraðili hefur ekki fyllt út umrædda reiti.

Þann 1. september 2008 var skjalið „Niðurstaða greiðslumats“ undirritað. Þar kom fram að sóknaraðili og B óskuðu eftir að gangast í ábyrgð fyrir lántakandann A á skuld að fjárhæð kr. 3.550.000. Í kafla um greiðslumat á skjalinu var eftirfarandi tekið fram: „*Samkvæmt samkomulagi banka og sparisjóða, Félagsmálaráðuneytisins og Neytendasamtakanna um ábyrgðir á skuldum einstaklinga, eða vegna eigin ákvörðunar hefur sparisjóðurinn metið getu ofangreinds lántaka til að standa við fjárhagsskuldbindingar sínar. Greiðslumatið byggir á gögnum sem sparisjóðurinn hefur aflað sér eða lántakandi hefur látið í té. Niðurstaða greiðslumats er byggt á upplýsingum um framfærslukostnað og önnur föst útgjöld, meðaltekjur heimilisins og greiðslubyrði lána. Framfærslukostnaður og önnur föst útgjöld miðast að lágmarki við fjárhæðir sem gefnar eru út af Ráðgjafarstofu um fjármál heimilanna. Sparisjóðurinn ber ekki ábyrgð á greiðslumatinu ef lántakandi hefur veitt rangar eða ófullnægjandi upplýsingar um fjárhag sinn. Jákvæð niðurstaða greiðslumats felur ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efni skyldur sínar.*“

Tiltekið var á skjalinu „Niðurstaða greiðslumats“ að niðurstaða greiðslumats benti til þess að lántakandi gæti efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu. Þá var tiltekið að meira en helmingi lánsupphæðar yrði varið til greiðslu á skuldum lántakanda hjá sparisjóðnum. Einnig var útdráttur úr 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga á skjalinu. Staðfestu sjálfskuldarábyrgðarmenn með undirritun sinni að hafa fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð.

Fyrir liggur fjárhagsyfirlit vegna A sem ber með sér að hafa verið breytt þann 1. september 2009. Tiltekið var að hreinar tekjur fyrir og eftir lánveitingu væru kr. 357.000, greiðslubyrði lána væri kr. 292.000 fyrir lánveitingu og kr. 85.000 eftir lánveitingu. Enginn annar fastur kostnaður var tiltekinn, hvorki fyrir né eftir lánveitingu. Þá var framfærslukostnaður metinn kr. 180.000 fyrir lánveitingu og kr. 260.000 eftir lánveitingu. Afgangur á mánuði var kr. -115.000 fyrir lánveitingu og kr. 12.000 eftir lánveitingu. Breyting á mánuði var kr. 127.000 og breyting á ári kr. 1.524.000. Í skýringu kemur fram að bætt hafi verið við húsaleigu.

Í máli þessu liggja fyrir launaseðlar A frá júní/júlí 2007 til júní/júlí 2008 þar sem fram kemur að heildarlaun hafi verið frá kr. 278.570 til kr. 470.727 á mánuði en útborguð laun A voru á þessu tímabili á bilinu kr. 182.505 til 280.827. Þá liggja fyrir skattframtöl árána 2008 og 2009. Stofn til útreiknings tekjuskatts og útsvars árið 2007 var kr. 3.425.006. Þá var stofn til útreiknings tekjuskatts og útsvars var kr. 4.167.015 árið 2008. Skuldir í árslok 2007 voru kr. 2.147.772, þ.e. bílasamningur, eitt skuldabréf hjá FF og tveir yfirdrættir auk Vísakorts. Skuldir í árslok 2008 voru kr. 4.418.669, þ.e. bílasamningur og tvö skuldabréf hjá varnaraðila auk vaxtagjalda af yfirdrætti hjá Byr, en skuldin var í árslok kr. 0.

Fyrir liggur tölvupóstur frá A til starfsmanns FF, dags. 19. ágúst 2008, þar sem fram kemur eftirfarandi: „*Í sambandi við þetta lán (3.500.000) þá er þetta eiginlega eini möguleikinn í stöðunni (gæti líka sleppt því að borga upp lánið í J, en verð að koma því í skil, þá lækkar lánsupphæðin eitthvað) en held að þetta sé ekki svo slæmt þegar allt kemur til. Fæ milli 200.000 og 250.000 út úr þessari íbúð á mánuði eftir að ég skila henni sem fer beint inn á lánið og eins barnameðlagið aftur í tímann, sem ætti*

að vera hátt í 500.000 sem færi líka inn á það og þá myndi það lækka verulega. Kem síðan í greiðsluþjónustuna hjá ykkur og verð bara að lifa sparlega fyrst um sinn en vonandi kemur aukameðlagið inn fljótlega sem eru um 40.000 pr.mán. Er komin með 3. ábyrgðarmenn, minn fyrrverandi og bræður mína 2., þú fékkst kt. þeirra í gær. Þá lítur þetta ca. þannig út: Laun= 230.000, barnameðlag= 39.000, húsaleigubætur= 33.000, barnabætur ca 25.000 á mán. og svo borgar strákurinn minn heim um 30.000 pr.mán. alls um 357.000 pr. mán í peningum. Svo færu 161.000 í leigu og ca. 75.000 í lánið =236.000 og svo verðum við að gera ráð fyrir einhverju í greiðsluþjónustuna og algjört mini til að lifa á sem náttúrulega eykst þegar ég borga inn á höfuðstólinn af láninu og þegar ég fer að fá aukið meðlag. [...].“

Í máli þessu liggur fyrir skjalið „Athugasemd við verkferli“ vegna láns A að fjárhæð kr. 3.550.000. Þar kemur fram að nýta átti lánið til greiðslu á yfirdráttarheimild Y, kr. 1.000.000, Vísa fjölgreiðslum og ógreiddum reikningum að fjárhæð kr. 996.173, síðan þurfti hún að greiða tryggingu á nýju leiguhúsnæði til L kr. 470.000 og 2 mánuði í vanskil hjá K en hún fengi þó til baka 200.000 af því, vegna þess að tryggingin yrði sett upp í vanskilin. Fram kom að hún væri að sameina allar skuldir í eitt lán þar sem núverandi greiðsluþyrði væri jafn mikil og útborguð laun. Hún ætti svo von á tvöföldu meðlagi aftur í tímann, og setti það inn á höfuðstólinn á þessu láni hjá FF sem var $40.000 \cdot 12 = 480.000$. Þá kom fram að útborguð laun væru 250.000 til 270.000 á mánuði, meðlag væri kr. 40.000, húsaleigubætur kr. 33.000 og barnabætur 25.000.

Þann 9. júní 2009 var gerð breyting á greiðsluskilmálum umrædds skuldabréfs sem sóknaraðili skrifaði m.a. undir.

Þann 14. ágúst 2012 var tekin fyrir aðfarargerð nr. Þ. Gerðarbeiðandi var varnaraðili og gerðarþoli sóknaraðili. Gerðarbeiðandi krafðist fjárnáms fyrir kröfu að fjárhæð kr. 5.873.470. Samkomulag varð um að fresta gerðinni til 4. september.

Þann 23. ágúst 2012 óskaði sóknaraðili eftir því að sjálfskuldarábyrgð hans á umræddu skuldabréfi yrði felld niður þar sem greiðslumatið byggði ekki á réttum forsendum. Varnaraðili kvað greiðslumatið í lagi þann 24. ágúst 2012.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 29. ágúst 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að hann verði leystur undan skyldu sem sjálfskuldarábyrgðarmaður og að ábyrgð hans verði felld niður með úrskurði. Auk þess er krafist kostnaðar vegna lögfræðiþjónustu og annars útlagðs kostnaðar vegna þessarar kvörtunar.

Sóknaraðili telur greiðslumat sem framkvæmt hafi verið rangt og byggt á röngum forsendum. Sóknaraðili bendir á að svo virðist sem miðað hafi verið við hreinar tekjur fyrir skatta en ekki þær tekjur sem lántakandi hafði til ráðstöfunar. Það sé ljóst að staðgreiðsla skatta dragist frá launum og því sé ekki rétt að miða við heildarlaun fyrir skatta, en ljóst sé að það hafi verið gert í þessu tilfelli og komi það fram á skjali sem nefnt sé „Fjárhagsyfirlit - A“. Lántakandi hafi aldrei fengið útborguð laun að upphæð kr. 357.000 á mánuði og sé það greinilegt á launaseðlum hennar. Á launaseðlum komi fram bankanúmerið Æ sem sé sama bankanúmer og sé á skuldabréfinu. Laun lántakanda hafi því komið inn á reikning í þeim banka sem hafi

framkvæmt matið þannig að ekki sé unnt að halda því fram að lántakandi hafi ekki gefið réttar upplýsingar.

Sóknaraðili bendir á að þá hafi ekki verið tekið tillit til húsaleigu lántakanda. Einnig hafi greiðslubyrði lána ekki verið rétt því lántakandi hafi haft fleiri skuldir. Kveðst ábyrgðarmaður hafa treyst því að niðurstaða greiðslumats sem hann hafi ritað undir hafi verið rétt og byggð á réttum upplýsingum. Þar sem svo hafi ekki verið verði að telja að fella beri ábyrgðina niður.

Bendir sóknaraðili á að lántakandi hafi verið fráskilin einstæð móðir á þeim tíma sem hún hafi tekið lánið og hafi ekki ráðið við greiðslubyrði. Hún hafi fengið skuldbreytingu og síðan hafi verið samþykkt greiðsluaðlögun fyrir hana og gengið á sóknaraðila en hinn ábyrgðarmaðurinn hafi verið gjaldþrota.

Sóknaraðili bendir á að lántakandi hafi skilað inn umbeðnum gögnum til bankans og hafi skrifað undir umboð þess efnis að bankinn gæti kannað allt varðandi hennar fjárhagsstöðu. Lántakandi hafi því gefið réttar og umbeðnar upplýsingar til bankans og því sé alfarið andmælt að hún hafi ekki gert það.

Sóknaraðili telur að lánastofnun verði að taka afleiðingum af röngu greiðslumati en ekki ábyrgðarmenn.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili bendir á að reglum samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga hafi verið fylgt í hvívetna við veðtökuna [svo]. Greiðslumat hafi verið framkvæmt og niðurstaða þess hafi verið staðfest af ábyrgðarmönnum, sbr. 4. mgr. 4. gr. [svo] samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Vísar varnaraðili til þess að niðurstöðublað það er undirritað hafi verið af sóknaraðila hljóti að teljast uppfylla skilyrði 4. gr. samkomulagsins. Það sé svo á ábyrgð lántaka sjálfs að gefa bankanum réttar upplýsingar um fjárhagsstöðu sína, til grundvallar framkvæmd greiðslumats og ekki á færi bankans að tryggja skilvísi lántaka. Tölulegar upplýsingar hafi komið frá aðalskuldaránnum en ábyrgðarmönnum hafi verið það ljóst, sbr. fyrirvara á ábyrgðarskjölunum þar sem tekið sé fram að greiðslumatið hafi grundvallast á upplýsingum frá aðalskuldaránnum.

Telur varnaraðili að í ljósi framangreinds beri að hafna kröfum sóknaraðila um niðurfellingu ábyrgðarinnar.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, útgefnu af A til FF.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett. 1. nóvember 2001, er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. FF var einn þessara sparisjóða og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi. Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að

meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að meta greiðslugetu skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggja fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Í skjalinu „Niðurstaða greiðslumats“, sem sóknaraðili undirritaði var lýst jákvæðri niðurstöðu greiðslumats en afgangur á mánuði eftir lánveitingu var kr. 12.000 samkvæmt fjárhagsyfirliti sem ber með sér að hafa verið breytt þann 1. september 2008. Í umræddu fjárhagsyfirliti var miðað við að tekjur A væru kr. 357.000. Samkvæmt tölvupósti frá A til starfsmanns FF, dags. 19. ágúst 2008, kom fram að tekjur hennar á mánuði væru kr. 357.000 á mánuði en inni í því voru laun, barnameðlag, húsaleigubætur, barnabætur og greiðslur frá syni. Hins vegar var miðað við að greiðslubyrði lána fyrir lánveitingu hafi verið kr. 292.000 en kr. 85.000 eftir lánveitingu. Ekki virðist þannig hafa verið gert ráð fyrir greiðslubyrði af öðrum lánnum en umþrættu láni og fær það stoð í skjalinu „Athugasemd við verkferli“ frá varnaraðila, þar sem fram kom að hún væri að sameina allar skuldir í eitt lán. Samkvæmt skattframtölum A 2008 og 2009 er þó ljóst að bílasamningur nr. Ö og skuldabréf útgefið til FF, nr. R voru ekki greidd upp með útgáfu umrædds skuldabréfs. Hafði FF þó í hendi sér að ráðstafa andvirði lánsins inn á eldra skuldabréf, ef gert var ráð fyrir þeirri uppgreiðslu við matið.

Samkvæmt neysluviðmiðun Ráðgjafarstofu sem er lágmarksviðmiðun við áætlun á útgjöldum samkvæmt 2. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga var framfærslukostnaður einstæðs foreldris með tvö börn kr. 100.600 og í tölvupósti A til starfsmanns varnaraðila, dags. 19. ágúst 2008, kom fram að leiga væri kr. 161.000, en miðað hafði verið við að framfærslukostnaður væri kr. 260.000. Því er ljóst að ekki var gert ráð fyrir rekstri bifreiðar sóknaraðila í fjárhagsyfirlitinu en samkvæmt neysluviðmiðun Ráðgjafarstofunnar var kostnaður pr. bíl kr. 33.000 á mánuði.

Í ljósi alls framangreinds hefði niðurstaða greiðslumats með réttu átt að vera neikvæð.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga gerir ekki ríkar kröfur til þess hvernig greiðslumat skuli framkvæmt. Það sem hér hefur verið rakið útilokar þó í raun þá ályktun að varnaraðili hafi verið í góðri trú þegar hann kynnti sóknaraðila jákvæða niðurstöðu greiðslumats. Staðlaðir fyrirvarar við niðurstöðuna fá ekki hagg að þessu.

Í 2. másl. 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga kemur fram að bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega. Samkvæmt dómi Hæstaréttar í máli nr. 169/2012 ber að skýra umrædda reglu samkomulagsins svo að á varnaraðila hafi við framangreindar aðstæður hvílt sérstök skylda til þess að vekja athygli sóknaraðila á þeirri staðreynd að A, útgefandi skuldabréfs nr. X, stóðst ekki greiðslumatið og að það fæli í sér verulega aukna áhættu fyrir sóknaraðila. Það var ekki gert og brást því varnaraðili skyldum sínum samkvæmt samkomulaginu.

Í ljósi framangreinds verður að telja að rétt sé að ógilda ábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

Sóknaraðili krafðist einnig kostnaðar vegna lögfræðipjónustu og annars útlagðs kostnaðar vegna kvörtunarinnar. Úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki hefur samkvæmt samþykktum um nefndina enga heimild til að ákvarða sóknaraðila málskostnað í málinu og verður kröfu sóknaraðila þar að lútandi vísað frá.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, M, á skuldabréfi nr. X, útgefnu af A til FF, er ógild.

Kröfu sóknaraðila um málskostnað fyrir nefndinni er vísað frá.

Reykjavík, 8. febrúar 2013.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir